

altın beyinli
adam
SEÇME HİKÂYELER

ANTİK

ALTIN BEYİNLİ ADAM

ALTIN BEYİNLİ ADAM

Bir varmış, bir yokmuş, altın beyinli bir adam varmış. Evet, öyle madam, hem de som altından bir beyin. Dünyaya geldiği zaman başı o kadar ağır, kafatası o kadar kocamanmış ki, hekimler “Bu çocuk yaşamaz,” demişler.

Demişler ama çocuk yaşamış, güneşte boy atan güzel bir zeytin fidanı gibi gelişmiş. Yalnız kocaman kafası hep ağır basarmış. Yürürken sağa sola tos vurması, pek acınacak şeymiş... Sık sık düşermiş de. Bir gün sahanlıktan yuvarlanmış ve alını mermer bir basamağa çarpınca, kafatası bir maden külçesi gibi tınnn etmiş. Öldü sanmışlar. Ama çocuğu yerden kaldırdıkları zaman, kumral saçlarında donmuş iki üç altın damlasıyla hafif bir yaradan başka bir şey bulamamışlar. İşte anasıyla babası oğullarının altından bir beyni olduğunu böylece anlamışlar.

Mesele o kadar gizli tutulmuş ki zavallı çocuk bile işin farkına varamamış; zaman zaman, komşu çocuklarıyla kapı önünde oynamasına neden izin verilmediğini sorarmış; annesi de ona şöyle cevap verirmiş:

“Sonra seni çalarlar, elmasım!”

Çocukcağız, çalınmaktan pek korkarmış. Hiç ağzını açmadan, yalnız başına oynamaya gidermiş. Bir odadan öbür odaya, tıpış tıpış dolaşır dururmuş...

Ancak on sekizine basınca anası babası ona, kaderin kendisine bahsettiği harikulade nimeti anlatmışlar. Bu yaşa kadar besleyip büyötmelerine karşılık, altınından birazcık istemişler. Çocuk hiç tereddüt etmemiş. Hemen o anda, nasıl, neyle, bu masalda yok, beyninden ceviz büyüklüğünde bir altın külçesi kopararak, böbürlene böbürlene annesinin ayakları altına atıvermiş... Sonra, kafasının

da taşıdığı bu zenginlikten gözü kamaşmış, bin bir arzu ile deliye dönmüş, kendi kudretinden sarhoş, baba evinden ayrılmış ve diyar diyar dolaşarak hazinesini harcamaya başlamış.

* * *

Hesapsız altın harcayarak sürdüğü şahane hayata bakılırsa, beyni bitip tükenmeyecek gibi gelirmiş... Ama beyin tükenmekteymiş, beyin tükendikçe de gözlerinin ferisi sönmekte, yanakları çukur çukur olmuştumış. Nihayet günün birinde, çılgın bir hovardalığın sabahında zavallı genç, ziyafetin döküntüleri ve sararıp solan avizeler arasında yapayalnız kalınca, altın külçesinde açtığı kocaman gediği görüp ürkmüş, artık uslu oturmak zamanının geldiğini anlamış.

O andan itibaren yeni bir hayata başlamış. Altın beyinli adam, artık dokunmak istemediği bu uğursuz zenginliği unutmaya çalışarak şeytana uymaktan korkan bir günahkâr gibi vesveseli, yapayalnız, bir köşeye çekilip yaşamış... Ne çare ki sırrını öğrenmiş olan bir dostu, inzivasında da peşini bırakmamış.

Bir gece, zavallı adam, müthiş bir baş ağrısıyla sığıracak uyanmış. Şaşkın şaşkın doğrulmuş ve ay ışığında arkadaşını, paltosunun altında bir şeyler gizleyerek kaçarken görmüş...

Demek beyninden bir parça daha çalmışlar!..

Bundan bir müddet sonra altın beyinli adam âşık olmuş ve bu sefer büsbütün hâpı yutmuş... Bütün kalbiyle sarışın bir kadını sevmiş, o da onu seviyormuş ama, süsü püsü, beyaz tüylü şapkaları, güzelim püsküllü çizmeleri daha çok severmiş.

Bu yarı bebek, yarı kuş, mini minnacık kadının ellerinde altının eriyip gitmesi bir zevkmiş. Türlü türlü hevesleri varmış, adam da hiçbir zaman “Olmaz!” diyemezmiş; hatta kendisini üzmemek için, sonuna kadar zenginliğinin o hazin sırrını gizlemiş.

Kadın ona, “Biz çok zenginiz, değil mi?” diye sorunca, zavallı adam, “Elbette çok zenginiz!” dermiş. Sonra da kafatasını masum masum kemiren bu mini mini devlet kuşuna sevgiyle gülümsermiş.

Ama bazen korkar, cimri davranmak istermiş. Fakat tam o sırada kadın, kırıta kırıta kendisine yaklaşmış:

“Kocacığım, bu kadar zenginsin, bana pahalı bir şeyler alsana!..”

Adam da ona pahalı bir şeyler almış.

Bu böyle iki sene sürmüş. Nihayet bir sabah kadıncağız sebebi bilinmeden, kuş gibi ölüp gidivermiş... Hazine de suyunu çekmek üzereymiş. Zavallı adam, ne kalmışsa onunla sevgili karısına mükemmel bir cenaze merasimi düzenlemiş. Çanlar çalınmış, cenaze arabası siyahlara bürünmüş, atlar süslenmiş, kara kadifelere gözyaşı gibi gümüştan süsler asılmış. Adamcağız, ne yapıldıysa az görmüş. Altına artık kim bakar ki! Kiliseye vermiş, cenazeyi götürünlere vermiş, çelenk satanlara vermiş; hiç pazarlık etmeden her istiyene vermiş... Öyle ki mezarlıktan dönüşte, bu harikulade beyin hemen hemen boşalmış, ancak kafatasının dibinde birkaç zerre altın kalmış.

Kendini sarhoş gibi hissediyormuş, ellerini uzatarak yalpa vura vura sokaklarda dolaşır görmüşler. Akşam olup da mağaza vitrinleri aydınlanınca, top top kumaşlarla türlü türlü süslerin ışıklar içinde pırıl pırıl yandığı bir vitrinin önünde durmuş. Kenarlarında kuğu tüyleri bulunan mavi satenden bir çift kadın ayakkabısına hayran hayran bakakalmış. Kendi kendine, “Bunlar, karımın ne kadar da hoşuna gider!” diyerek gülümsemiş. Karısının öldüğünü unutarak, ayakkabıları satın almak için mağazaya dalmış.

Satıcı kadın, mağazanın arka tarafındayken, müthiş bir çığlık duymuş ve hemen koşmuş. Bir de ne görsün? Bir adam ayakta, tezgâha dayanmış, acı içinde, aptallaşmış bir tavırla kendisine bakıyor. Bir eliyle kuğu tüylü mavi ayakkabıları yakalamış, kan içinde olan öbür eliyle de tırnaklarının ucuna yapışmış birkaç altın zerresini uzatıp duruyor.

İşte madam, altın beyinli adam masalı.

* * *

Peri masallarına benzemesine rağmen bu masal, başından sonuna kadar hakikattir... Bu dünyada beyinlerini harcayarak yaşamaya mahkûm öyle zavallılar vardır ki, en küçük borçlarını bile özlerinin ve iliklerinin o halis altınıyla öderler. Bu, onların günlük ıstırabıdır. Sonra bir gün, ıstırap çekmekten de bıkip usanınca...

MÖSYÖ SEGUIN'İN KEÇİSİ

Paris'te şair M. Pierre Gringoire'a

Sen hiç değişmeyeceksin, zavallı Gringoireciğim!

Nasıl olur? Sana Paris'in tanınmış bir gazetesinde köşe yazarlığı teklif ediyorlar da sen bunu reddetmeye kalkışıyorsun! Kendine bir baksana, zavallı çocuk! Şu delik deşik ceketine, şu hapı yutmuş pantolonuna, şu açım diye haykıran sıska suratına bir baksana! Güzel kafiyeler bulma hastalığı, işte bak, seni ne hale getirdi! Hâlâ mı utanmıyorsun?

Köşe yazarı olsana, budala! Köşe yazarı olsana. Çil çil altınlar kazanırsın, Bréabant lokantasında karnını doyurursun, şapkana yepyeni bir tüy takarak tiyatroların ilk temsil akşamlarında boy gösterirsin...

Nasıl? İstemiyor musun? Sonuna kadar, keyfine göre, serbest yaşamak mı istiyorsun? Peki öyleyse, Mösyö Seguin'in keçisi hikâyesini bir dinle de serbest yaşamak arzusu, insana ne kazandırır, öğren.

* * *

Mösyö Seguin'in keçilerinden yana hiç talihi yoktu.

Hepsi de aynı şekilde telef olurdu. İpini koparan dağa yolları, orada kurda kuşa yem olurdu. Ne sahibinin okşamaları, ne de kurt korkusu onları alıkoyabilmişti. Bunlar, herhalde ne pahasına olursa olsun, açık havayı ve başıboş gezmeyi seven, hürriyet âşığı keçilerdi.

Hayvanlarının huyundan pek anlamayan zavallı Mösyö Seguin, çok kederliydi:

“Anlaşıldı,” diyordu. “Keçilerin burada canı sıkılıyor. Artık istemem, keçi beslemeyeceğim.”

Ama yine ümitsizliğe düşmemişti. Aynı şekilde altı keçisi kaybolduktan sonra tuttu, bir yedincisini satın aldı. Yalnız bu sefer, daha iyi alışsın diye, kart değil, yavru keçi almaya dikkat etti.

Ah, Gringoire, bilsen Mösyö Seguin'in keçisi ne güzeldi! Baygın gözleri, küçük sakalları, pırıl pırıl ayakları, çizgili boynuzları, üstünde harmani gibi uzun, beyaz tüyleri ile o kadar güzeldi ki! Hemen hemen Esmeralda'nın oğlağı kadar şirindi. Hatırlarsın değil mi, Gringoire? Sonra, yumuşak başlı, sokulgandı. Sağılırken kıınıldamaz, ayağını süt kabının içine sokmazdı. Hasılı cana yakın bir keçiydi...

Mösyö Seguin'in evinin arkasında, etrafı dikenle çevrilmiş bir ağılı vardı. İşte yeni kiracısını buraya yerleştirdi. Onu çayırın en güzel yerinde, bir kazığa bağladı, ama ipini de uzun bıraktı. Arada sırada rahatı yerinde mi diye yoklamayı da ihmal etmiyordu. Keçi mesut görünüyor ve öyle keyifli keyifli otluyordu ki, Mösyö Seguin'in ağız kulaklarına varıyordu.

Adamcağız kendi kendine seviniyordu:

“Nihayet burada canı sıkılmayan bir keçi bulabildim.”

Mösyö Seguin aldaniyordu, bu keçinin de canı sıkılıyordu.

* * *

Keçi bir gün dağa bakarak, kendi kendine içleniyordu:

“Kim bilir oraları ne güzeldir! Boynumun derisini yüzen şu uğursuz ip olmasa da fundalıkların içine bir dalsam! Ne hoş olurdu. Çitin içinde otlamak, eşeğe veya öküze yakışır! Keçi kısmına açıklık lazım!”

O andan itibaren ağılın otu kendisine tatsız geldi. Can sıkıntısı başladı. Eridi, sütü azaldı. Onun böyle bütün gün ipini çekerek kafasını dağ tarafına çevirmiş, burun delikleri açılmış, mahzun mahzun “mee!” demesi, yürekler acısıydı.

Mösyö Seguin, keçisinin bir derdi olduğunu anlıyordu, ama ne olduğunu bir türlü kestiremiyordu... Bir sabah, sağılması biterken keçi başını çevirdi ve kendi diliyle:

“Bakın, Mösyö Seguin,” dedi. “Ben burada eriyip bitiyorum, bırakın da dağa gideyim!”

Mösyö Seguin haykırdı:

“Tanrım! Bu da mı?”

O kadar şaşırmişti ki, süt kabını yere düşürüverdi. Sonra keçisinin yanına, otların üzerine oturdu:

“Nasıl Blanquette, beni bırakıp gitmek mi istiyorsun?”

Blanquette, “Evet, Mösyö Seguin!” diye cevap verdi.

“Sana burada ot mu yok?”

“Var, Mösyö Seguin.”

“Galiba ipin kısa geliyor, istersen uzatayım?”

“Boşuna zahmet etmeyin Mösyö Seguin!”

“Öyleyse neyin eksik? Ne istiyorsun?”

“Dağa gitmek istiyorum, Mösyö Seguin.”

“Zavallı... Dağda kurt olduğunu bilmiyor musun? Karşına çıkarsa, ne yaparsın?”

“Tos vururum, Mösyö Seguin.”

“Kurda senin boynuzların vız gelir. O benim, senden daha büyük boynuzlu keçilerimi yedi. Bilirsin ya, zavallı Renaude’u! Hani geçen sene buradaydı. Güçlü kuvvetli, ne azılı keçiydi. Bütün gece kurtla dövüştü... Ama sabahleyin kurt onu da yedi.”

“Vah zavallı Renaude! Ama zararı yok, Mösyö Seguin, bırakın beni de dağa gideyim.”

“Aman Tanrım! Benim keçilerime de ne oluyor? Bunu da kurt elimden kapacak! Ama yok öyle yağma? İste isteme, seni yine kurtaracağım. İpini koparmayasın diye seni ahıra kapıyacağım. Artık hep orada kalacaksın.”

Bunun üzerine Mösyö Seguin, keçiyi zifri karanlık bir ahıra götürdü ve kapısını adamakıllı kilitledi. Kapıyı kilitlemişti, ama

pencereyi unutmuştı. Seninki arkasına döner dönmez keçi pence-
reden atlayıp kaçtı.

* * *

Gülersin ha Gringoire! İnkâr etme, ben bilirim, sen o zavallı
Mösyö Seguin'e karşı keçilerin tarafını tutarsın. Ama biraz sabret,
sonunda da gülecek misin bakalım?

* * *

Beyaz keçinin dağa gelişi her tarafta hayranlık uyandırdı. İhtiyar
çamlar, o güne kadar keçinin bu kadar güzelini hiç görmemişler-
di. Onu küçük bir kraliçeymiş gibi karşıladılar. Kestane ağaçları,
Blanquette'i dallarının uçlarıyla okşayabilmek için yerlere kadar
eğiliyorlardı. Yolunun üstünde, sarı katırtırnakları açıyor ve elle-
rinden geldiği kadar güzel kokmaya çabalıyorlardı. Bütün dağ ona
bayram etti.

Bizim keçinin ne kadar mesut olduğunu artık sen düşün, Grin-
goire! Artık ne ip var, ne de kazık... Onu, keyfinin istediği gibi
sıçramaktan, otlamaktan alıkoyacak hiçbir şey yok...

Asıl otun bolluğu oradaydı. Ta boynuzlarını aşacak kadar, azizim!
Hem ne ot! Lezzetli, ince, diş diş, binbir çeşit... Hele çiçekler? Maviş
maviş, kocaman boru çiçekleri, uzun, kavisli, kırmızı yüksük otları,
sarhoş edici kokular taşan bütün bir yabani çiçek ormanı!..

Beyaz keçi, bunların arasında yarı sarhoş, ayakları havada, yere
dökülmüş yapraklarla kestanelere karışarak, bayır aşağı yuvarlanıp
duruyordu... Sonra bir sıçrayışta ayağa kalkıyor, haydi yallah, yine
çalıların, yeşilliklerin içine dalıyor, fırt bir kayanın üstüne çıkıyor, fırt
bir hendeğin dibine atlıyordu. Bir aşağı bir yukarı, her yere burnunu
sokuyordu. Sanki Mösyö Seguin dağa on keçi birden salıvermişti.

Çünkü Blanquette'in hiçbir şeyden pervası yoktu.

Bir sıçrayışta koca koca selleri aşılıyor, aşarken de su ve köpük
içinde kalıyordu. Sonra, sırlıklam, gidip düz bir kayanın üstüne

uzanıyor, güneşte kurunuyordu... Bir seferinde de, ağzında bir çiçek, yaylanın kenarına kadar geldi ve aşağıda, ta en aşağıda, ovada, arkasındaki ağılı ile Mösyö Seguin'in evini gördü. Bu manzaraya, katıla katıla güldü.

"Ne kadar da küçükmüş," dedi. Nasıl olmuş da sığmışım!"

Zavallılık, kendini o kadar yüksekte görünce, bir türlü dünyaya sığamaz olmuştu...

Uzatmayalım, Mösyö Seguin'in keçisi çok güzel bir gün geçirdi. Öğleye doğru, sağa sola koşarken, bir yabancı asmayı kıtır kıtır yiyen bir sürü dağ keçisinin arasına düştü. Bizim beyaz elbiseli dilber ortalığı birbirine kattı. Kendisine yabancı asmanın en lezzetli parçasını ikram ettiler. Hele erkekleri görme. Bir çıtkırıldım oldular ki!.. Hatta dahası var Gringoire, ama aramızda kalsın. Siyah tüylü genç bir dağ keçisi galiba, Blanquette'in hoşuna gitmek şerefine erişti. İki sevdalı, bir iki saat ormanın içinde kayboldular. Birbirlerine ne söylediklerini öğrenmek istersen, git de yosunların altında belirsiz dolaşan geveze kaynakları sorguya çek.

* * *

Birdenbire hava serinledi. Dağ menekşe rengini aldı; akşam olmuştu...

Küçük keçi şaşırıp kaldı:

"Ne çabuk!"

Aşağıda tarlalar sise gömülmüştü. Mösyö Seguin'in ağılı hemen hemen kaybolmuştu. Küçük evin yalnız tüten bacasıyla çatısı görünüyordu. Blauquette, ağıla dönen bir sürünün çingirak seslerini dinledi, içi burkuldu. Yuvasına dönen bir akdoğan, geçerken kanatlarıyla ona süründü. İçi titredi... Sonra dağda bir uluma duyuldu:

"Huuu! Huuu!.."

Aklına kurt geldi; bütün gün, çılgın gibi kurdu hiç düşünmemişti... Yine o anda ovanın ta dibinden bir boru sesi geldi. Bu, bizim Mösyö Seguin'in başvurduğu son çareydi.

Kurt uluyordu:

“Huuu! Huuu!”

Boru, “Gelsene! Gelsene!” diyordu.

Blanquette, bir an, geri dönmek istedi, ama kazığı, ipi, ağılın çitini hatırlayınca artık bu hayata katlanamayacağını, dağda kalmanın hayırlı olacağını düşündü.

Artık boru sesleri de kesilmişti.

Keçi, tam arkasında bir yaprak hışırtısı duydu. Döndü ve karanlıkta kısa, dimdik iki kulakla, parıl parıl yanan bir çift göz gördü... Bu bir kurttu.

* * *

Koskocaman, hareketsiz, kıçüstü oturmuş, küçük beyaz keçiye bakıyor ve onu gözleriyle şimdiden yiyor gibiydi. Nasıl olsa yiyeceğini bildiği için hiç acele etmiyordu. Yalnız, keçi dönünce, fena fena gülmeye başladı:

“Hah! Hah! Mösyö Seguin'in küçük keçisi!”

Sonra, kocaman kırmızı dili ile sarkık dudaklarını yaladı.

Blanquette, mahvolduğunu anladı... Bir an, bütün gece dövüşüp de ancak sabah olunca kurdun karnına giden koca Renaude'un macerasını hatırladı ve boş yere uğraşmaktansa hemen yutuluvermenin daha hayırlı olacağını düşündü. Sonra bundan vazgeçti. Kafasını kısıtı, boynuzlarını uzattı, savunmaya geçti. O Mösyö Seguin'in kahraman keçisi değil miydi ya!.. Kurdu öldürmek ümidine kapılmamıştı. Keçiler kurtları öldürmezler, ama Blanquette, Renaude kadar dayanıp dayanamayacağını anlamak istiyordu...

Nihayet canavar, keçinin üzerine yürüdü. Küçük boynuzlar da harekete geçti. Ah yavrucuk! Var kuvvetiyle nasıl savaşıyordu. Belki

on defa, –yalan söylemiyorum Gringoire– belki on defadan fazla, kurdu gerileyip nefes almaya mecbur etti. Bu bir dakikalık aralıklarda bile bizim obur hemen o güzelim ottan bir parçacık koparıyor, sonra ağzı dolu dolu, yine kavgaya tutuşuyordu... Bu, bütün gece devam etti. Mösyö Seguin’in keçisi zaman zaman parlak gökyüzündeki yıldızların kaynaşmasına bakıyor ve kendi kendine diyordu ki:

“Ah, ne olur şafak sökünceye kadar dayanabilsem!..”

Yıldızlar, birbiri ardı sıra sönüp kayboldu. Blanquette boynuzlarına, kurt da dişlerine kuvvet verdi... Ufukta solgun bir ışık belirdi... Çiftliğin birinde kısık sesli bir horoz öttü.

Can vermek için sabahı bekliyen zavallı hayvancık, “Çok şükür!” dedi ve kan lekelerinin benek benek ettiği o güzelim beyaz postu ile boylu boyunca yere serildi...

O zaman kurt, küçük keçinin üzerine atıldı ve onu parçalayıp yedi.

* * *

Güle güle, Gringoire!

Dinlediğin hikâyeyi ben uydurmadım. Şayet bir gün olur da Provence’a gelersen, bizim rençperlerden sık sık şunu duyarsın: *Mösyö Seguin’in keçisi, bütün gece kurtla boğuştu; sonra, sabah olunca, kurt onu yedi.* Beni iyi dinliyor musun, Gringoire:

Sonra sabah olunca, kurt onu yedi.

İHTİYARLAR

“Azan Baba, mektup mu var?”

“Evet efendim, hem de Paris'ten!”

Mektubun Paris'ten gelmesi, bizim Azan Babacığın koltuklarını kabartmıştı... Halbuki ben... içime öyle doğuyordu ki, Jean-Jacques Sokağı'ndan kalkıp gelen bu Parisli misafirin böyle ansızın, sabah sabah masama çöreklenmesi bütün günümü zehir edecekti. Nitekim aldanmamışım, işte bakın:

Senden bir ricam var, dostum. Bir gün için şu değirmenini kapa da, hemen Eyguières'e gidiver... Eyguières, sizin değirmenden topu topu üç dört fersah ötede büyücek bir köydür, senin için bir gezinti olur. Oraya varınca, Yetim Kızlar Manastırı'nı sorarsın. Manastırdan sonra gelen ilk ev kurşuni parmaklıklılı, alçacık bir evdir. Arkasında da küçük bir bahçesi vardır. Kapıyı çalmadan içeri gir. Zaten kapı daima açıktır. Girer girmez de var kuvvetinle şöyle bir seslen: “Merhabalar! Ben Maurice'in arkadaşıyım!” İşte o zaman karşında büyük koltuklarının içine gömülmüş iki ihtiyarın, hem de adamakıllı ihtiyar iki pinponun sana kollarını açtıklarını göreceksin. Onları benim yerime, kendi anan babanmış gibi bütün sevginle kucakla! Sonra dereden tepeden konuşursunuz; sana incir çekirdeğini doldurmayan bir sürü şeyler anlatırlar. Gülmeden dinlersin. Sakın güleyim deme, e mi? Onlar benim büyük annemle büyük babamdır. Bütün hayatları benim. On seneden beri de beni görmediler. On sene bu, dile kolay! Ama ne yaparsın, ben Paris'ten çıkamıyorum; onlar da pek ihtiyar... O kadar ihtiyar ki beni görmeye kalkışacak olurlarsa yarı yolda kalıverirler... Bereket versin sen oradasın, benim sevgili değirmencim! Zavallılar, seni kucaklamakla biraz da beni kucaklamış olacaklar... Ben kendilerine birkaç defa ikimizden ve aramızdaki dostluktan...

Ah Tanrı müstehakını versin bu dostluğun! O sabah da hava ne kadar güzeldi. Güzeldi ama hiç de yollara düşmenin sırası değildi. Öyle poyraz, öyle güneş vardı ki tam bir Provence havası vesselam. Şu aptal mektup gelmeden önce, iki kaya arasında kendime bir köşe seçmiştim bile. Bütün günümü, tıpkı bir kertenkele gibi, ışığı içmekle, çamların fısıltısını dinlemekle geçirmeyi aklıma koymuştum. Ama ne yaparsın? Söylene söylene değirmeni kapadım, anahtarını kedi deliğinin altına koydum, sopamla pipomu yakaladığım gibi haydi yola...

Saat iki sularında Eyguières'e vardım. Köy bomboştı, herkes tarladaydı. Yolun iki yanında, tozdan bembeyaz kesilmiş karaağaçlarda ağustos böcekleri, Grau'nun göbeğindeymişler gibi ötüşüp duruyorlardı. Gerçi belediye meydanında güneşlenen bir eşekle kilisenin çeşmesinde küme küme güvercinler vardı ama, bana yetimhaneyi gösterecek bir tek insana rastlamadım. Neyse ki birdenbire kapısının önünde yün eğiren ihtiyar bir nine önüme çıkıverdi. Kendisine nereyi aradığımı söyledim. Herhalde büyücülükte yaman birisi olacak ki gösterdiği yöne başımı kaldırır kaldırmaz Yetim Kızlar Manastırını karşıma çıkıverdi... Burası, gotik biçimindeki büyük kapısının üstünde kırmızı taştan köhne haçı ve haçın etrafında birkaç Latince kelimeyle böbürlenen kapanık ve kapkara bir bina idi. Bu binanın yanbaşında daha büyük bir ev gördüm. Kurşuni panjurlu, bahçesi de arkasında...

Hemen tanıdım ve kapıyı çalmadan içeri daldım. Bu serin ve sessiz uzun koridoru, pembeye boyanmış duvarı, dipte açık renk bir perdenin ardında titriyen küçücük bahçeyi, kaplamalar üstündeki çiçek resimleriyle madalyon biçiminde, solmuş tasvirleri ömrüm oldukça unutamam artık. Bana Sedaine zamanındaki bir eve girmişim gibi geldi...

Koridorun sonunda, solda, aralık bir kapıdan büyük bir duvar saatinin tik takıyla bir çocuk sesi duyuluyordu. Herhalde bu, bir mektep çocuğuydu, heceleye heceleye bir şeyler okuyordu:

“O... za... man... Saint... İ... ré... née... hay... kır... dı... Ben... Tan.... rı.... nın.... kur... ba... nı... yım... Bu... hay... van... la... rın... dış... le... riy... le... par... ça... lan... ma... lı... yım...”

Yavaşça kapıya yaklaştım ve içeriye baktım: Küçük bir odanın sessizliği ve alacakaranlığı içinde, yanakları pembe pembe, parmaklarının ucuna kadar kırışık içinde bir ihtiyarcık, koltuğuna gömülmüş, elleri dizlerinde uyuyordu. Dizinin dibinde maviler –yetim kızların kıyafeti olan kocaman bir pelerin ve küçücük bir yemeni– giymiş küçük bir kız çocuğu, kendisinden daha büyük bir kitaptan Saint Irénée’nin hayatını okuyordu. Bu mucize hikâyesi, bütün evde tesirini göstermişti. İhtiyar koltuğunda, sinekler tavanda, kanaryalar pencerenin üstündeki kafeslerinde uykuya dalmışlardı. Kocaman duvar saati horlayıp duruyordu. Bütün odada uyanık olarak yalnız kapalı panjurlar arasından yere dikine düşen ve düşerken de kıvrır kıvrır kıvılcımlarla, mikroskobik valslerle kaynaşan beyaz ve geniş bir ışık parçası vardı. Bu uyku havası içinde çocuk, ciddi ciddi okumasına devam ediyordu: “He... men... i... ki... as... lan... o... na... sal... dır... dı... ve... o... nu... par... ça... la... yı... ye... di...” İşte ben de, tam o sırada girdim. Şayet Saint Irénée’nin aslanları odaya saldırmış olsalardı, ortalığı benden fazla telaşa veremezlerdi. Bu, adeta bir baskın oldu! Kızcağız bir çığlık kopardı, kocaman kitap yere yuvarlandı, kanaryalarla sinekler uyandılar, duvar saati çaldı. İhtiyar şaşkın şaşkın yerinden sıçradı, hatta ben de biraz afallıyarak eşikte durakladım ve şöyle bağırdım:

“Bonjur ahbablar! Ben Maurice’in arkadaşıyım.”

Ah işte o zaman ihtiyarın halini görmeliydiniz. Kollarını açarak bana nasıl koştuğunu, beni nasıl kucaklağını, ellerimi nasıl sıkıtiğini ve şaşkın şaşkın odada “Tanrım! Tanrım!” diye nasıl çırpındığını görmeliydiniz. Yüzünün bütün buruşuklukları gülüyordu. Kıpırmızı kesilmişti.

“Ah mösyö! Ah mösyö!” diye kekeliyordu. Sonra, bir taraflara giderek birisine seslendi:

“Mamette!”

Bir kapı açıldı, sanki koridorda fareler gezindi ve Mamette çıkageldi. Soluk deve tüyü elbiseleriyle beni eski usul ağırlamak için eline aldığı işlemeli mendiliyle, bu miniminnacık ihtiyar kadın kadar güzelini hiç görmemiştim. En hoş tarafı birbirlerine benzemeleriydi. İhtiyara bir elbise giydirdiniz mi, ona da “Mamette” diyebilirsiniz. Yalnız asıl Mamette hayatında çok üzüntü çekmiş olmalıydı ve yüzü kocasından çok daha buruştu. Kocasını gibi onun da yanında bir yetim kız vardı. Bu mavi pelerinli küçük peri hiç yanından ayrılmıyordu. Bu ihtiyarcıkların böyle minimini yetimler tarafından himaye edilmesini görmek kadar dokunaklı ne olabilir?

Mamette, içeri girer girmez, yerlere kadar eğilmeye kalkıştı, ama ihtiyar, “Mösyö, Maurice’in arkadaşı...” deyince reverans yarıda kaldı. O anda titremeye ağlamaya, mendilini düşürmeye, kızarmaya, hatta ötekenden daha kıpkırmızı kesilmeye başladı. Ah bu ihtiyarlar! Bir damlacık kanları vardır, o da biraz heyecanlandılar mı hemen yüzlerine çıkar. Kadıncağız, yanındaki çocuğa seslendi:

“Çabuk bir iskemle!”

Kocasını da kendi küçüğüne bağırdı:

“Çabuk panjurları aç!”

Ve her ikisi de birer elimden yakalayarak beni daha iyi görmek için panjurlarını ardına kadar açtıkları pencerenin yanına tin tin götürdüler. Koltuklar geldi. Ben de ikisi arasına açılır kapanır bir iskemle oturdum. Maviler giymiş küçükler de arkamızdaydı. Sorgu hemen başladı:

“Nasıldır? İyi midir? Ne yapıyor? Niçin gelmiyor? Rahat mı?”

Şundan bundan, saatlerce konuştuk durduk. Ben de elimden geldiği kadar bütün sorularına cevap vermeye çalışıyorum; arkadaşım hakkında bildiklerimi anlatıyor, bilmediklerimi de hiç sıkılmadan uyduruyordum. Bilhassa, pencerelerinin iyi kapanıp kapanmadığına,

odasındaki duvar kâğıdının ne renkte olduğuna hiç dikkat etmemiş olduğumu açıkça söylemekten çekiniyordum:

“Odasının duvar kâğıdı mı? Ha! Mavi madam, havai mavi.”

Kadıncağız vecd içinde, “Sahi mi?” diye mırıldanıyor ve kocasına dönerek, “Ne iyi çocuktur!” diyordu.

Öteki de hayran hayran karısını tasdik ediyordu:

“Doğrusu melek gibi çocuktur.”

Ben söyledikçe onlarda birbirlerine baş sallamalar, anlamlı anlamlı gülümsemeler, göz kırpmalar, işaretlemeler gırla gidiyordu. Yahut ihtiyar, yanıma yaklaşarak bağıırıyordu:

“Biraz daha yüksek sesle söyleyin, kulağı ağır işitir!”

Karısı ise, “Kuzum, biraz sesinizi yükseltin, pek iyi duymaz!” ricasında bulunuyordu.

Ben de sesimi yükseltince her ikisi birden gülümseyerek bana teşekkür ediyorlardı. Gözlerimin içinde sevgili Mauricelerinin hayalini arar gibi bana yaklaştıkça, solgun tebessümlerinde, ben de bu buğulu, adeta belirsiz hayali görür gibi oluyor ve arkadaşımın adeta uzaktan, çok uzaktan, sisler içinden bana gülümsediğini sanıyordum.

* * *

İhtiyar, birden bire koltuğundan şöyle bir davrandı:

“Yahu, hiç düşünmedik Mamette, belki karnı açtır!”

Mamette, telaş içinde, ellerini havaya kaldırdı:

“Karnı mı aç? Aman Tanrım!”

Ben hâlâ Maurice’ten bahsediliyor sanmıştım ve az kalsın bu melek gibi çocuğun her gün tam saat on ikide sofraya oturduğunu söyleyecektim. Ama Maurice’ten değil, benden bahsediliyormuş. Doğrusu, karnımın aç olduğunu söylediğim zaman, ortalıktaki telaşı görmeliydiniz!

“Haydi kızlar, sofrayı kurun! Ortadaki masaya yeni örtüyü yayın, çiçekli tabakları koyun. A öyle kıkır kıkır gülmeyelim, çabuk olalım.”

Çocuklar herhalde çabuk oluyorlardı. Nitekim topu topu üç tabak kırmakla sofrayı kuruverdiler.

Mamette beni sofraya götürürken anlatıyordu:

“Kısmetinize güzel yemekler var; yalnız tek başınıza kalacaksınız. Kusurumuza bakmayın, biz bugün erken yedik.”

Ah bu ihtiyarlar! Günün hangi saatinde sorsanız, hep “Biz erken yedik!” derler. Mamette’in nefis yemekleri iki parmak sütle biraz meyve ve bir de pastadan ibaretti. Yani hem kendisine, hem de kanaryalarına en aşağı sekiz gün yetecek kadar yemek! Ben de tuttum, tek başıma bütün bu yiyeceklerin hakkından geldim. Etraftakilerin nasıl tuhaf olduklarını görmeliydiniz! Küçük mavililer birbirlerini dürterek fiskosa başladılar. Karşıdaki kafeslerinde kanaryaların “Adama bakın. Bütün pastayı yedi!” der gibi bir halleri vardı. Sahi, hemen hemen hiç farkına varmadan, içinde eski şeylerin kokusu dalgalanan bu aydınlık ve sakin odada etrafımı seyrede seyrede, bütün pastayı yiyivermiştim. Bilhassa iki küçük karyoladan gözlerimi ayıramaz olmuştum. Adeta bir çift beşiğe benzeyen bu karyolaları sabah, şafak sökerken, henüz saçaklı büyük perdelerinin içinde kaybolmuş halleriyle gözümde canlandırıyordum. Saat üçü vuruyor. Bu, bütün ihtiyarların uyandıdığı saattir.

“Mamette, uyuyor musun?”

“Hayır, yavrum.”

“Nasıl, Maurice iyi çocuktur, değil mi?”

“Elbette, iyi çocuktur!”

Sadece, yanyana kurulmuş bu iki küçük ihtiyar karyolasını görmekle, bu şekilde sürüp giden bütün bir sohbeti duyar gibi oluyordum...

Tam bu sırada odanın öbür ucunda, dolabın önünde müthiş bir facia gerçekleşmek üzereydi. Konu ta yukarıda, en üst rafta,

on seneden beri Maurice’i bekleyen bir kiraz likörü şişesini indirip şerefime açmaktı. Mamette’in bütün yalvarışlarına kulak asmayan ihtiyar, kavanozu ille kendisi indirmek istiyor, karısının korkudan neredeyse ödü patlarken, bir iskemlenin üstüne çıkmış, en yukarıdaki rafa yetişmeye çabalıyordu. Manzarayı hayalinizde şöyle bir canlandırın: İhtiyar, titriye titriye rafa uzanıyor, küçük mavililer iskemlesine yapışmış, arkada Mamette, heyecanlar içinde nefes nefese, ellerini uzatmış, sonra kaba bezden kocaman çamaşır istiflerinden sızan hafif bir bergamot kokusu... Ne hoş manzara!

Nihayet, birçok gayretlerden sonra dolaptan kavanoz ve kavanozla birlikte Maurice’in çocukluk hatırası, yamrı yumru olmuş gümüş bir kupa da çekilip indirilebildi. Kupayı ağzına kadar kiraz likörüyle doldurup bana ikram ettiler. Maurice kiraz likörünü pek severmiş! İhtiyar kupayı doldururken ağzının tadını bilen bir meraklı edayla anlatıyordu:

“Kısmet sizinmiş, afiyetle için! Bunları karım hazırladı. Herhalde beğeneceksiniz.”

Evet karısı yapmıştı, ama içine şeker koymayı unutmuştu. Ne çare, insan ihtiyarlayınca dalgın oluyor. Mamette’ciğimin kiraz likörü berbattı, ama ben hiç renk vermeden hepsini içtim.

* * *

Yemek faslından sonra, ev sahiplerinden izin alıp gitmeye davrandım. “İyi çocuğun” lafı edilsin diye, beni bir türlü bırakmak istemiyorlardı. Fakat artık güneş de batmak üzereydi; değirmen de hayli uzak. Bir an önce yola çıkmak lazımdı.

İhtiyar, benimle beraber kalktı:

“Mamette, ceketimi getir de mösyöyü geçireyim!”

Hiç şüphesiz Mamette, beni meydana kadar götürecektir zaman olmadığını, ortalığın fazla serinlediğini içinden geçiriyordu, ama hiç belli etmedi. Yalnız, kocasına sedef düğmeli, kahverengi o güzel ceketini giydirirken, “Geç kalma, e mi?” dediğini duydum.

O da apkın bir eda ile, “Bilmem,” dedi, “belli olmaz, belki...”

Bunun üzerine gülüşerek birbirlerine bakıştılar. Onların güldüğünü gören küçük mavililer de güldü, hatta kanaryalar da köşelerinde kendilerine göre kahkahayı bastılar. Söz aramızda, ama likör kokusu hepsinin biraz başını döndürmüştü galiba.

Büyükbaba ile birlikte evden çıktığımız zaman ortalık kararıyordu. Küçük mavililerden biri, dönüşte ona yoldaşlık etmek için uzaktan bizi takip ediyordu. Fakat kendisinin bundan haberi yoktu. Koluma girmiş, delikanlı gibi yürümekten o kadar bbrleniyordu ki Mamette prneşe, kapının eşiğinden bu hali seyrediyor ve bize bakarak: “Bizim ihtiyar ne de güzel yürüyor!” der gibi başını sallayıp duruyordu.

GEÇ KALAN ADALET ZULÜMDÜR

Vladimir şehrinde Aksenov adlı genç bir tüccar yaşıyordu. Bu tüccarın iki dükkânı ile bir evi vardı.

Aksenov, yakışıklı, kumral kıvrık saçlı, pek şen, sesi pek güzel bir adamdı. Gençliğinde çok içer, sarhoş olunca da taşkınlık ederdi, ama evlenince sarhoşluğu bıraktı, yalnız arada bir içtiği olurdu.

Bir yaz günü, Aksenov, Nijniy panayırına gitmek için hazırlandı. Ailesi ile vedalaşırken karısı yolunu kesti:

“Ne olur İvan Dimitrieviç bugün gitme. Kötü bir rüya gördüm de.”

Aksenov güldü:

“Panayırdaki kafayı çekerim, diye mi korkuyorsun yoksa?”

“Neye korktuğumu ben de bilmiyorum, ama fena gördüm; sözde şehirden gelmişsin, şapkanı çıkardın, baktım, saçların bembeyaz olmuş.”

Aksenov güldü:

“Beyaz saç zenginliktir; bak gör, alışverişte kazanınca sana ne hediyeler getireceğim.”

Sonra ailesiyle vedalaşıp yola çıktı.

Yolu yarılınca bir tanıdık tüccara rastladı, geceyi geçirmek üzere bir yerde durdular. Beraber çay içtiler, sonra yan yana olan odalarına çekilip yattılar. Aksenov çok uyumayı sevmezdi; gece yarısı uyandı, serinlikte daha kolay yol almak için arabacıyı uyandırdı. Atları koşmasını söyledi. Sonra kerpiç kulübeye girdi, hanç ile hesabı görüp yola çıktı.